ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K
J M É N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy, v právní věci **žalobců O. Š.**, **a Ing. V. Š.**, **za zemřelou žadatelku O. Š.**, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, v řízení o opravném prostředku (žalobě) proti rozhodnutí žalované ze dne 7. 11. 2001,

t a k t o :

I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 7. 11. 2001 č. xxx **s e z r u š u j e** a věc se **v r a c í** žalované k dalšímu řízení.

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále též jen „žalované“) uvedeným v záhlaví tohoto rozsudku byla žalobkyni O. Š., zemřelé dne xxx 2002, přiznána jednorázová peněžní částka ve výši 30 000 Kč podle § 5 odst. 7 zákona č. 261/2001 Sb. (o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 – 1945) s odůvodněním, že žádost uplatnila z důvodu věznění (pro politické důvody) svého manžela MUDr. V. Š. a prokázala je v době od 14. 12. 1959 do 5. 12. 1960. Jelikož věznění bylo kratší než 1 rok, ale trvalo alespoň 3 měsíce, náležela by jejímu manželovi ve smyslu § 5 odst. 4 zákona č. 261/2001 Sb. jednorázová peněžní částka ve výši 60 000 Kč a žadatelce jako vdově po politickém vězni polovina této částky ve smyslu § 5 odst. 7 téhož zákona, tj. 30 000 Kč.

V opravném prostředku žalobkyně namítala, že jí náleží jako vdově po politickém vězni odškodnění za jeden rok neoprávněného věznění jejího manžela, tj. částka 60 000 Kč. Uvedla, že MUDr. V. Š. nastoupil výkon trestu odnětí svobody dne 14. 12. 1959, přičemž dne 5. 12 1960 mu byl rozhodnutím soudu trest přerušen do konce výkonu trestu, tedy na 9 dní, když trest měl skončit 14. 12. 1960 včetně. Poukazovala na zákon o výkonu trestu (§ 34 oddíl B) podle něhož se přerušení výkonu trestu až na dobu 15 dnů dává do výkonu trestu.

Žalovaná podala k opravnému prostředku písemné vyjádření, v němž poukázala na podklady rozhodnutí, zejména na fotokopii sdělení Ústřední služby Sboru nápravné výchovy ČR z 12. 9. 1991, podle něhož MUDr. Š. vykonal trest odnětí svobody v době od 14. 12. 1959 do 5. 12. 1960. Stejně tak poukázala na fotokopii dalšího potvrzení téhož orgánu z 9. 10. 1991, podle něhož MUDr. Š. ve vazbě nebyl, trest vykonal v době od 14. 12. 1959 do 5. 12. 1960, kdy tohoto dne mu byl trest přerušen do konce výkonu trestu. Žalovaná dále zdůraznila ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb., podle něhož výše jednorázové peněžní částky pro politického vězně při věznění delším než 1 rok činí 120 000 Kč, přičemž za každý další měsíc věznění se tato výše zvyšuje o 1000 Kč a dále na § 4 téhož ustanovení, podle něhož výše jednorázové peněžní částky pro politického vězně při věznění kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň 3 měsíce, činí 60 000 Kč; jednorázová peněžní částka pro vdovu nebo vdovce po politickém vězni činí vždy její polovinu (odst. 7 téhož ustanovení). K námitce žalobkyně, že přerušení výkonu trestu, k němuž u jejího manžela došlo od 5. 12. 1960 do konce výkonu trestu (takže do vykonání trestu v rozsahu 1 roku chybí 9 dní) žalovaná uvedla, že žalobkyně má zřejmě na mysli ustanovení § 346 odst. 2 zákona č. 64/1954 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), podle něhož předseda senátu může na žádost odsouzeného pro naléhavé rodinné důvody anebo na návrh náčelníka vězeňského ústavu nebo prokurátora odměnou za dobrý pracovní výkon a vzorné chování výkon trestu přerušit nejdéle na 15 dní, a to i opětovně; tato doba se započítává do trestu. Ze zmíněného ustanovení, podle názoru žalované, lze dovodit pouze tolik, že o dobu, po kterou byl občanovi výkon trestu přerušen, mu nelze dobu věznění prodloužit. V žádném případě však z něho nelze vyvodit, že by i tato doba, tj. doba, kdy občan ve skutečnosti vězněn nebyl, má být započtena i pro účely stanovení výše jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., neboť z obsahu ustanovení § 5 odst. 2 a 4 tohoto zákona jednoznačně vyplývá, že výše peněžní částky je stanovena diferencovaně v závislosti na době věznění. Dobou věznění je přitom třeba rozumět dobu, kdy byl občan zbaven osobní svobody. V případě jiného výkladu by obdobně peněžní částka náležela občanovi i za dobu sice uloženého, avšak např. v důsledku amnestie nebo podmíněného propuštění fakticky nevykonaného trestu odnětí svobody. Takový výklad by podle názoru žalované odporoval účelu zákona i záměru zákonodárce, jímž je přiznat odškodnění pouze a právě jen za dobu neoprávněného věznění. Žalovaná navrhovala, aby soud napadené rozhodnutí jako věcně správné a zákonu odpovídající potvrdil.

Vrchní soud v Praze o této věci nerozhodl do 31. 12. 2002 a proto byla daná věc tímto soudem postoupena Nejvyššímu správnímu soudu podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002 Sb. (soudní řád správní – dále jen s. ř. s.), podle něhož, nestanoví-li zákon jinak, věci správního soudnictví, v nichž nebylo rozhodnuto do dne účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2003) a v nichž byla dána věcná příslušnost k řízení vrchním soudům, nebo nejvyššímu soudu, převezme a dokončí Nejvyšší správní soud. Podle ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s. postupuje Nejvyšší správní soud v tomto řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s. Účinky procesních úkonů v těchto řízeních učiněných zůstávají zachovány a posoudí se přiměřeně podle tohoto zákona.

Nejvyšší správní soud podle uvedené části zákona v řízení dále postupoval a účastníky o tom vyrozuměl. Z obsahu sdělení JUDr. O.M., notářky v Náchodě ze dne 26. 6. 2003 ověřil, že žadatelka – žalobkyně O. Š., nar. xxx 1917, zemřela dne xxx 2002 a jejími dědici ze zákona jsou syn Ing. V. Š., nar. xxx 1954 a dcera O. Š., nar. xxx 1947. Usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2003 č. j. 2 A 525/2001-29, které nabylo právní moci dne 12. 9. 2003, bylo rozhodnuto tak, že v řízení bude pokračováno se synem žalobkyně Ing. V. Š. a dcerou O. Š., jako s žalobci (§ 7 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., § 107 odst. 1 o. s. ř. a § 64 s. ř. s.).

Oba žalobce soud vyzval, aby označili důkazy k prokázání žalobní námitky a současně všechny účastníky vyrozuměl o možnosti dokončit řízení rozhodnutím ve věci samé bez toho, aniž by bylo nařizováno jednání. Žalovaná vyslovila s takovým postupem souhlas a žalobci se k němu nevyjádřili, z čehož se má za to, že souhlas byl udělen. Žádný z účastníků rovněž nevznesl námitku podjatosti senátu Nejvyššího správního soudu, který věc podle rozvrhu práce rozhoduje.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že žaloba (opravný prostředek) je důvodná.

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. se zákon dále vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále jen „politický vězeň“). Podle ustanovení § 4 odst. 1 téhož zákona oprávněná osoba uvedená v § 1 odst. 1 a odst. 2 předloží ověřený opis osvědčení vydaného podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., popř. dokladu, které toto osvědčení nahrazují a nebo tyto skutečnosti osvědčují, nebo ověřený opis potvrzení vydaného podle § 5 zákona č. 34/1946 Sb., jímž se vymezuje pojem československého partyzána, a další ověřené doklady osvědčující nárok, pokud je k tomu orgán příslušný k vydávání rozhodnutí vyzve nebo rozhodnutí o úplném či částečnému zrušení rozhodnutí o jejich věznění. Podle § 3 odst. 1 citovaného zákona je politický vězeň oprávněnou osobou mající nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky.

Podle § 5 odst. 2 téhož zákona výše jednorázové peněžní částky pro politického vězně při věznění delším než jeden rok činí 120 000 Kč. Za každý další měsíc věznění se výše jednorázové peněžní částky zvyšuje o 1000 Kč. Podle odst. 4 citovaného ustanovení výše jednorázové peněžní částky pro politického vězně při věznění kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň 3 měsíce, činí 60 000 Kč. Podle § 5 odst. 7 téhož zákona činí výše jednorázové peněžní částky pro vdovu po politickém vězni jednu polovinu.

Z obsahu správního spisu předloženého žalovaným plyne, že původní žalobkyně O. Š. požádala u Okresní správy sociálního zabezpečení v Náchodě dne 12. 9. 2001 o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle výše již citovaného zákona jako vdova po politickém vězni. Podle žádosti nárok uplatnila za dobu, která byla již prokázána v rámci řízení o úpravu důchodu jejího zemřelého manžela MUDr. V. Š., aniž by v žádosti tato doba byla blíže upřesněna. K žádosti připojila oddací list, podle něhož uzavřela manželství s MUDr. V. Š. dne xxx 1944, úmrtní list, jímž se ověřuje, že MUDr. V. Š. zemřel dne xxx 2000, fotokopii sdělení Ústřední služby Sboru nápravné výchovy ČR z 12. 9. 1991 podle něhož vykonal trest odnětí svobody od 14. 12. 1959 do 5. 12. 1960, fotokopii potvrzení téhož orgánu z 9. 10. 1991 jímž bylo ověřeno, že MUDr. Š. nebyl ve vazbě, trest vykonal v době od 14. 12. 1959 do

5. 12. 1960, kdy tohoto dne mu byl trest přerušen do konce výkonu trestu, který měl skončit 14. 12. 1960. V průběhu řízení o opravném prostředku žalobkyně předložila usnesení Lidového soudu v Kladně ze dne 29. 11. 1960 sp. zn. Nt 257/60, jímž se odsouzenému V. Š. povolilo přerušení výkonu trestu podle § 346 odst. 2 trestního řádu na dobu 14 dnů – od 5. do 14. 12. 1960 včetně, a to za slušné a ukázněné chování a řádné plnění stanovených úkolů souvisejících se zařazením jako „táborového lékaře“.

Nesporné mezi účastníky je, že manžel žalobkyně MUDr. V. Š. byl politickým vězněm ve smyslu zákona č. 261/2001 Sb. neboť byl vězněn v období mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990, přičemž rozhodnutí o jeho věznění bylo zcela zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. Žalobci jsou tudíž osobami oprávněnými ve smyslu § 3 zákona č. 261/2001 Sb. a § 7 odst. 2 téhož zákona, které mají nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky nebo její části.

Spornou mezi účastníky zůstává pouze její výše, když žalobci mají za to, že vdově po MUDr. V. Š., náleží částka 60 000 Kč za dobu jeho věznění v trvání celého 1 roku (12-ti měsíců), zatímco žalovaná je názoru, že do doby věznění nelze započíst dobu, po kterou byl jmenovanému výkon trestu přerušen, tj. dobu od 5. do 14. 12. 1960.

Soud se s názorem žalované neztotožňuje. Podle ustanovení § 346 odst. 2 zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který byl účinný v době, kdy MUDr. Š. trest odnětí svobody vykonával, mohl předseda senátu na žádost odsouzeného pro naléhavé rodinné důvody anebo na návrh náčelníka věžeňského ústavu nebo prokurátora odměnou za dobrý pracovní výkon a vzorné chování výkon trestu přerušit nejdéle na 15 dní, a to i opětovně. Tato doba se podle tehdejší úpravy započítávala do výkonu trestu. Podle současné právní úpravy dané trestním řádem a zejména zákonem o výkonu trestu odnětí svobody, může být odsouzenému trest odnětí svobody přerušen, a to až na dobu 30-ti dnů. Na rozdíl od předchozí úpravy rozhoduje o přerušení trestu ředitel věznice. Doba přerušení se počítá do výkonu trestu.

Z právní úpravy institutu přerušení trestu odnětí svobody vyplývá podle názoru Nejvyššího správního soudu nejen to, že dobu věznění nelze odsouzenému prodloužit o dobu, po kterou byl výkon trestu přerušen, ale i to, že tato doba je mu do výkonu trestu odnětí svobody počítána jako kdyby trest vykonal a z této skutečnosti musí být při posuzování případných dalších s tím souvisejících nároků vycházeno. Pokud tedy z usnesení Lidového soudu v Kladně ze dne 29. 11. 1960 sp. zn. Nt 257/60 jednoznačně vyplývá, že odsouzenému V. Š.se povoluje přerušení výkonu trestu od 5. do 14. 12. 1960, pak je nutno z této skutečnosti vycházet a těchto 9 dnů odsouzenému do výkonu trestu započíst, aniž by orgán o přiznání nároku podle zákona č. 261/2001 Sb., rozhodující, mohl zpochybňovat, zda takové opatření bylo na místě za situace, kdy se jednalo o posledních 9 dnů uloženého trestu odnětí svobody. Soud jen pro úplnost dodává, že pokud by k přerušení trestu odnětí svobody došlo uprostřed výkonu trestu, pak by nepochybně doba přerušení také byla do tohoto výkonu započtena.

Nutno uzavřít, že MUDr. V. Š. byl vězněn po dobu celého 1 roku a pokud by se vydání zákona č. 261/2001 Sb. dožil, náležela by mu částka 120 000 Kč. Vdově po něm – původní žalobkyni O. Š. – pak náleží ve smyslu ustanovení § 5 odst. 7 věty první téhož zákona jednorázová peněžní částka ve výši poloviny, tj. ve výši 60 000 Kč. Napadeným rozhodnutím jí byla přiznána částka 30 000 Kč, takže zbývá přiznat dalších 30 000 Kč,

přičemž nutno připomenout, že úmrtím oprávněné O. Š. přešel tento nárok na její dědice Ing. V. Š. a O. Š. podle § 7 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb.

Z uvedených důvodů soud postupoval podle ustanovení § 78 odst. 1 a odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb. a napadené rozhodnutí pro nezákonnost zrušil a věc vrátil správnímu orgánu k dalšímu řízení. V něm bude správní orgán vázán právním názorem vysloveným chora.

Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení vychází z ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s., když úspěšný žalobci podle obsahu spisu náklady řízení nepožadovali a žalovaná nemá na jejich náhradu nárok.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. 9. 2003

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu